

Leerplan Podiumkunsten

**Doelpubliek: Leerlingen Podiumkunsten
(studierichtingen muziek, woord, dans)**

Leerplannummer:
dit leerplan vervangt geen bestaand leerplan

Nummer inspectie:

Ingediend door:

Stedelijke Academie Muziek, Woord, Dans. Lier

De indieners kiezen bewust voor een integraal leerplan 'Podiumkunsten'. De grote gemeenschappelijk stam artistieke competenties, en de kansen die dit biedt voor de samenwerking tussen de kunst domeinen en -disciplines deed ons hiervoor kiezen.

Het leerplan is **structuuronafhankelijk**. Op het moment van indienen van dit leerplan bestaat er geen duidelijkheid over de nieuwe structuur voor het DKO. Toch is er grote behoefte aan een inhoudelijk kader om competentiegericht te kunnen onderwijzen en evalueren.

Het leerplan is **dynamisch**: sommige delen zijn vast, andere zijn open. Open betekent dat academies, vakgroepen en leraren een gedeelte zélf kunnen invullen. Het leerplan spreekt academies, teams en leraren aan op hun pedagogische kunde, verantwoordelijkheid en autonomie.

De bladspiegel van het leerplan is dezelfde op elke pagina, en is onderverdeeld in drie kolommen.

Linkerkolom

- Dit is de centrale navigatiebalk. Die is altijd zichtbaar en brengt je snel naar andere pagina's.
- Klikken op het witte kader 'visie' maakt in de middenkolom vier visieteksten toegankelijk.
- De gekleurde kaders staan voor vijf artistieke rollen

én voor de 'unieke ik':

- groen = kunstenaar
 - blauw = onderzoeker
 - grijs = vakman
 - oranje = samenspeler
 - geel = performer
 - rood = de unieke ik
- Klik je bv. op het gele veld dan krijg je in de middenkolom informatie over de competenties, aanpak en evaluatie die specifiek zijn voor de performer.

Middenkolom

- Hier worden een aantal kernelementen opgesomd. Ze vormen de vaste elementen van het leerplan. Ze zijn gemeenschappelijk voor alle artistieke domeinen.
- Elk kernelement wordt in de rechterkolom toegelicht.

Rechterkolom

- Bevat telkens een beknopte basistekst, die toelichting geeft bij elk kernelement. Heb je nood aan meer achtergrondinformatie? Klik dan op *meer*. Klik op *minder* om naar de basistekst terug te keren of gebruik de navigatiebalk.
- Op de pagina's met artistieke competenties vind je reeksen leerdoelen. Ze worden aangereikt als inspiratie voor academies, vakgroepen en leraren om leerdoelen vast te leggen die gekoppeld zijn aan het eigen artistiek pedagogisch project.

- In de onderste kolom helft is hiervoor schrijfruimte voorzien.

Opgelet

Enkel met het programma Adobe Acrobat Reader kunnen we garanderen dat de interactieve pdf optimaal werkt. Bij sommige andere programma's verliest de pdf zijn interactieve functies.

Het leerplan is ook bruikbaar op Ipad, Iphone en Android. Ook hier hetzelfde advies: enkel werken met Adobe Acrobat Reader.

Aanbevolen procedure:

1. download de nieuwste versie van Adobe Acrobat Reader voor:
 - PC en Mac: <https://acrobat.adobe.com/be/nl/products/pdf-reader.html>
 - iPad, iPhone: itunes.apple.com/us/app/adobe-acrobat-reader/id469337564?mt=8i
 - Android: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.adobe.reader&hl=nl>
2. open het leerplan in Acrobat Reader;
3. maak een kopie van het moederbestand van het leerplan: selecteer daarvoor bewaar als... en geef het bestand een nieuwe naam (bv. Leerplan samenzang);
4. werk in het leerplan;
5. bewaar het bestand.

Begrippenlijst

- domeinen: we onderscheiden vier artistieke domeinen: beeld, muziek, woord en dans
- studieprofiel kunstonderwijs: is een ordenend kader voor de sleutelcompetenties geldend voor het artistiek onderwijs op alle niveaus HKO, KSO, DKO en muzische vorming. (Crevits, 2015);
- artistieke rollen: zijn een vertaling van het studieprofiel in een toegankelijk begrippenkader bestaande uit vijf rollen en de 'unieke ik';
- artistieke competenties: zijn de centrale doelen voor het DKO voor alle graden en alle podium- en beeldende kunsten;
- de aangeboden leerdoelen concretiseren de artistieke competenties. Ze worden als inspiratiebron aangeboden aan leraren en vakgroepen. Dit moet hen toelaten om leerdoelen te formuleren, die aansluiten bij het eigen pedagogisch project. Een academie verbindt er zich toe om deze leerdoelen bij haar leerlingen na te sterven.

Meer lezen

Crevits H. (2015). <http://www.ond.vlaanderen.be/dko/nieuws/Conceptnota-dko.pdf>

DANS

Ruimte

Minimaal

- vrije dansruimte van 100m² met een dansvloer van minstens 80m², en een minimale hoogte van 3,5m;
- 'zwevende' gemakkelijk te onderhouden vloer;
- afzonderlijke kleedruimte voor jongens en meisjes, voorzien van de mogelijkheid om zich te verfrissen.

Wenselijk

- de danslessen mogen geen geluidshinder veroorzaken voor de andere schoolactiviteiten.

Didactische uitrusting

Minimaal

- aangepast didactisch materiaal;
- barres;
- spiegelwand;
- apparatuur voor het afspelen van geluid en beeld, en voor het opnemen en versterken van muziek;
- EHBO-koffer.

Wenselijk

- internettoegang;
- toegang tot video- en multimedia-apparatuur.

WOORD

Ruimte

Minimaal

- een voldoende ruim, goed verlucht, verlicht en verwarmd lokaal.

Wenselijk

- de woordlessen mogen geen geluidshinder veroorzaken voor de andere schoolactiviteiten.

Didactische uitrusting

Minimaal

- aangepast didactisch materiaal.

Wenselijk

- spiegel;
- toegang tot audio-, video- en multimedia-apparatuur;
- internettoegang en bibliotheek (met vakliteratuur).

MUZIEK

Ruimte

Minimaal

- een voldoende ruim, goed verlucht, verlicht en verwarmd lokaal;
- goede akoestiek.

Wenselijk

- voldoende akoestische isolatie;
- de muzieklessen mogen geen geluidshinder veroorzaken voor de andere schoolactiviteiten.

Didactische uitrusting

Minimaal

- aangepast didactisch materiaal;
- voldoende instrumenten en materiaal om elke leerling te laten deelnemen aan de les;
- begeleidingsinstrument(en) indien van toepassing.

Wenselijk

- Orff instrumenten, boomhackers, slaginstrumenten;
- apparatuur voor het afspelen van geluid en beeld, het opnemen en versterken van muziek;
- spiegel;
- (muziek)bibliotheek, toegang tot online muziekdiensten;
- toegang tot audio-, video- en multimedia-apparatuur.

Officiële documenten

Crevits. H. (2014). Beleidsnota 2014-2019. Vlaamse regering.
Crevits H. (2015). Conceptnota toekomst DKO. Vlaamse regering.
O.E.C.D. (2013). Art for Art's Sake. The Impact of Arts Education. C.E.R.I.

Over de visie op artistiek onderwijs.

Elkins J. (2001). Why Art Cannot Be Taught. University go Illinois Press.
Gielen P. en P. De Bruyne (2012). Teaching Art in the Neoliberal Realm. Fontys Hogeschool.
Madoff S.H. (2009). Art school (propositions for the 21st century). MIT Press.
Strobbe L. e.a. (2010). Klanksporen. Breinvriendelijk musiceren. Garant.
Van Heusden B. e.a. (2015). Arts Education Beyond Art. Teaching Art in Times of Change. Valiz. Antenae

Over methodiek

Burnard P. (2012). Musical Creativities in practice. Oxford University Press.
Senden Y. (2008). Spelen met inzicht. Een muzikaal receptenboek.
(lerarenhandleiding en leerlingenboek).

Over visie op onderwijs

Hattie J. (2013). Leren zichtbaar maken. Bazalt.
Korthagen F. (2008). Leren van binnenuit. Onderwijsontwikkeling in een nieuwe tijd. Nelissen.
Masschelein J. en Simons M. (2012). Apologie van de school. Acco, Leuven.
Palmer P.J. (2005). Leraar met hart en ziel. Over persoonlijke en professionele groei. Wolters Noordhoff.
Van Oers B. (2005). Dwaarsdenken. Essays over ontwikkelingsgericht onderwijs. Koninklijke Van Gorcum, Assen.

Over evalueren.

De Groot A.D. (1976). Vijven en zessen. Cijfers en beslissingen. Wolters Groningen
Fautley M. (2010). Assessment in Music Education. Oxford University Press
Gielen S. (2008). Assessment bij competentieleden. begeleid Zelfstandig Leren, 20, 79-98.
Harre K. e.a. (2014). Evaluatiepraktijk op school. Politeia.
Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of feedback. Review of Educational Research, 77(1), 81-112.
Iwan R. (2006). Tonen wat je kunt. Portfoliowerk als spel van de Steinerpedagogie. Rudolf Steiner Academie.
Nijs L. (2008). Evaluatie in het DKO: het schietlood in actie. Handboek Begeleid Zelfstandig Leren, afl. 21, p.57 e.v.
Standaert R. (2014) De becijferde school. ACCO Leuven.
Van Heusden B. e.a. (2015). Arts Education Beyond Art. Teaching Art in Times of Change. Valiz. Antenna.
Standaert R. (2014). De becijferde school. ACCO Leuven.
De Groot A.D. (1976). Vijven en zessen. Cijfers en beslissingen. Wolters Groningen. Fautley M. (2010). Assessment in Music Education. Oxford University Press.

Het deeltijds kunstonderwijs (DKO) beoogt de artistieke vorming van de mens en levert zo een bijdrage aan de totale persoonlijkheidsvorming.

Het DKO staat garant voor kwalitatief onderwijs en houdt tegelijk rekening met de eigenheid van elke leerling. De aanpak vertrekt vanuit de talenten van de leerling en laat die ten volle tot ontplooiing komen.

De huidige minimumleerplannen zijn gedateerd en bieden weinig ruimte voor nieuwe pedagogische inzichten of actuele ontwikkelingen in de kunsten. Daardoor kunnen ze niet meer als ijkpunt voor onderwijskwaliteit dienen.

Nieuwe einddoelen moeten het eigentijds karakter van het DKO versterken. Op dit moment (januari 2016) beschikken we enkel over het **studieprofiel kunstonderwijs** als richtinggevend kader. Het profiel vormt de inhoudelijke basis van dit leerplan.

Er zijn grote verschillen in de profielen van DKO-leerlingen:

- het grootste deel van de leerlingen blijft na de opleiding actief als amateur-kunstenaar. Samen met hun leraren werken deze leerlingen naar gepersonaliseerde leerdoelen toe;
- een kleiner aantal leerlingen mikt op een artistieke, professionele carrière na het DKO. Zij worden

ondersteund om de vereiste beroepskwalificaties te halen;

- een beperkt aantal leerlingen zal doorstromen naar het hoger kunstonderwijs. Een academie zal deze studenten ondersteunen om de vereiste eindcompetenties te halen.

Het inhoudelijk kader voor dit leerplan laat voldoende vrijheid voor de eigen artistieke en pedagogische invulling door de leerkrachten, rekening houdend met de artistiek-pedagogische visie van de academie en de individuele ontplooiing van de leerlingen (Crevits, 2015).

De overheid formuleert een beperkte set van artistieke competenties (zie het studieprofiel kunstonderwijs). Hieruit leiden de indieners van dit leerplan de artistieke competenties en concrete leerdoelen af, die gepersonaliseerd kunnen worden in de academies. Gepersonaliseerde doelen weerspiegelen de realiteit in de academies.

Voor leerlingen die naar het hoger kunstonderwijs (willen) doorstromen kan/moet de overheid precieze eindcompetenties formuleren. Voor leerlingen die willen doorstromen naar de arbeidsmarkt gelden beroepskwalificaties. De overheid geeft de betrokken sectoren de opdracht deze eindcompetenties en beroepskwalificaties af te bakenen.

Leerdoelen kunnen gepersonaliseerd worden, en nodigen uit tot gesprek met leerlingen hierover.

Meer lezen

Crevits H. (2015). Conceptnota DKO. Vlaamse Overheid.

Het DKO verbindt de wereld van het onderwijs met die van de kunsten. Het zijn twee werelden waarin op uiteenlopende wijze gedacht en gehandeld wordt. Onderwijs vraagt scherp omschreven einddoelen, die voor elke leerling gelden als evaluatiecriterium. Kunstonderwijs is het meest gebaat bij een doelgericht werken aan globaal geformuleerde doelen, die ruimte laten voor individuele invulling.

Dit leerplan geeft **richting** aan via een generieke lijst artistieke competenties. Deze artistieke competenties zijn grotendeels gemeenschappelijk voor muziek, woord, dans en beeldende kunsten.

Daarnaast geeft het leerplan ook **ruimte**. De artistieke competenties worden geconcretiseerd in leerdoelen.

Dit leerplan zoomt steeds verder in: van rollen, over generieke artistieke competenties naar concrete leerdoelen.

De huidige maatschappij wordt meegesleurd in een wereldwijde ontwikkeling, die beïnvloed wordt door een neoliberale nuttigheids-, efficiëntie- en meetbaarheidsdenken (Verhaeghe, 2012).

Ook het onderwijs ontsnapt hier niet aan. Meer en meer voeren competitie, selectie en meetbaarheidsdwang de boventoon. Pedagogen waarschuwen ervoor dat de sturende principes uit het bedrijfsleven en de exacte wetenschappen niet zomaar toepasbaar zijn op het onderwijs. Vooral de illusie dat in de menswetenschappen (talent, psychologie, kunst, economie ...) op dezelfde objectieve manier kan gemeten worden, is nefast. Het onderwijs moet een pedagogische visie en evaluatie nastreven (Standaert, 2014).

Het begrip school is afkomstig van het Griekse *scolé*, dat staat voor vrije tijd of niet-productieve tijd. Vrije tijd betekent echter *niet* ontspanningstijd. In de *scolé* betreedt een leerling een andere wereld, waarbij kennis en vaardigheden geoefend worden, die losgemaakt zijn van dagelijkse toepassingen. Leerlingen krijgen er de tijd en de oefenstof om geraakt te worden door de wereld van de klanken, het instrument, de stem ... (Masschelein, 2012).

Meer lezen

Masschelein J. en Simons M. (2012). Apologie van de school. Een publieke zaak. ACCO.
Standaert R. (2014). De becijferde school. ACCO.
Verhaeghe P. (2012). De neoliberale waanzin. Flexibel, efficiënt en gestoord. VUB Press.

In 2012 werd door deskundigen uit het hoger kunstonderwijs, het DKO, het kunstsecundair onderwijs en de artistieke sector het studieprofiel kunstonderwijs opgesteld. Het vormt de leidraad van dit leerplan.

Dit studieprofiel kunstonderwijs kiest resoluut voor een verdiepende en **brede artistieke vorming** van leerlingen.

Die brede vorming concretiseren we in vijf rollen: de kunstenaar, de onderzoeker, de vakman, de samenspeler en de performer.

Voor elke rol onderscheiden we een aantal artistieke competenties:

- kunstenaar: experimenteren, zich op persoonlijke wijze uitdrukken, zich inleven, creëren;
- onderzoeker: nieuwsgierig en onderzoekend zijn, eigen sterktes en werkpunten benoemen, proces zichtbaar maken, eigen horizon verruimen;
- vakman: techniek, materialen en basisvaardigheden beheersen, werken met/aan kwaliteit, werkhouding ontwikkelen, vakkennis hanteren;
- samenspeler: samenwerken, samen maken (= geen essentiële artistieke competentie voor beeld), respect tonen voor anderen en hun werk, feedback geven en ontvangen;
- performer: tonen met kwaliteit, codes van het (zich) tonen gebruiken, eigen oeuvre opbouwen, publiek willen raken.

De uitdaging voor elke leerling is om te groeien in zoveel mogelijk competenties. Elke leerling ontwikkelt ze in meerdere of mindere mate. Dat maakt zijn profiel uniek en noemen we 'de unieke ik'.

Het studieprofiel kunstonderwijs somt artistieke sleutelcompetenties op. Het is van belang dat deze **vanaf de start het leerproces sturen** en stap voor stap tot ontwikkeling komen.

De sleutelcompetenties zijn:

- het tonen van individuele gedrevenheid: de leerling vertrouwt op eigen expressiemogelijkheden en wil zijn creatieve resultaten tonen;
- het creëren en (drang tot) innoveren: de leerling komt actief en uit zichzelf met artistieke vormgeving, benaderingen en inzichten;
- het inzetten van vakdeskundigheid: de leerling zet verworven kunstspectifieke kwaliteiten in om zich artistiek uit te drukken;
- het onderzoeken: de leerling analyseert, reflecteert en communiceert over proces en product;
- het opbouwen van relaties en het samenwerken: de leerling kan eigen talent en deskundigheid ten dienste stellen van het gemeenschappelijk artistiek doel of project;
- het presenteren: de leerling toont proces en/of product aan een publiek.

Meer lezen

Smet P. (2011). Kunst verandert. Conceptnota.
Vlaamse overheid.

Waeye H. e.a. (2008). Gedeeld verbeeld.
Eindrapport van de commissie onderwijs en cultuur.
Vlaamse overheid.

Competentiegericht onderwijs verwijst naar een versmelting van kennis, vaardigheden en attitudes. Competenties maken onderwijs doelgericht met meetbare leerresultaten. In artistiek onderwijs zijn objectief meetbare leerresultaten moeilijk(er) te bepalen. Daarom formuleren we artistieke competenties voldoende open.

De rollen worden verder geconcretiseerd in een compacte lijst artistieke competenties. Deze zijn in grote mate generiek voor zowel muziek, dans, woord als beeldende kunsten.

Elke competentie wordt verder geconcretiseerd in leerdoelen. Dit leerplan biedt lijsten van concrete leerdoelen aan. Academies en vakgroepen worden uitgenodigd om uit deze lijst inspiratie te putten om leerdoelen te formuleren die aansluiten bij het eigen artistieke pedagogisch project. De academie (het team, de leraar) engageert er zich toe om deze set leerdoelen na te streven.

Competentiegericht denken ontstond uit de praktijk om de handelingsbekwaamheid van werknemers in kaart te brengen. Met competenties bedoelde men de kennis, vaardigheden en attitudes die werknemers op een geïntegreerde manier in welbepaalde contexten dienen in te zetten.

Vanuit de betrachting om het onderwijs zo doelgericht mogelijk te maken, waaide het competentiedenken over naar het onderwijs. Competentiegericht onderwijs glijdt in het slechtste geval af naar een vorm van specifieke training, enkel gericht op inzetbaarheid in de arbeidscontext.

Directe inzetbaarheid in beroepscontexten wordt in de academie tussen haakjes gezet. In het DKO krijgen leerlingen de tijd om in een veilige context geïnteresseerd te raken, zich te verdiepen, te oefenen en te (be)studeren. Artistiek onderwijs beoogt de ontwikkeling van talent en van een eigen unieke stem en/of beeldtaal. Dat maakt het DKO uniek.

Meer lezen

Masschelein J. en M. Simons (2012). Apologie van de school. Een publieke zaak. Acco.

Van Beirendonck (2009). Iedereen competent. Lannoo Campus.

Het DKO start steeds weer opnieuw vanuit datgene wat iemand wil, kent en kan. Daarna wordt elke leerling geholpen om de eigen grenzen te verleggen en boven het huidige ontwikkelingsniveau uit te stijgen. Dit proces begeleiden is de taak van de leraar.

Omdat mensen van elkaar verschillen (o.a. qua motivatie, leertempo en interesses) loopt een artistieke ontwikkeling via een individueel pad. Maatwerk zet de toon in artistiek onderwijs.

Ontwikkelingsgericht werken is ingegeven door de wens om elke leerling te laten 'vooruitgaan' en stoelt op de idee dat elke leerling zich artistiek kan ontwikkelen. Die ontwikkeling volgt daarbij een grillig en persoonlijk parcours. Het is weinig zinvol om vooraf een scherp omschreven leerpad uit te tekenen.

Competenties kunnen zich in verschillende richtingen ontwikkelen. Een leerling wordt meer competent als kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes worden ingezet met een groeiende kwaliteit, zelfstandigheid, complexiteit en eigen inbreng:

- kwaliteit verwijst o.a. naar soepelheid, gemak, lenigheid, vingervlugheid, automatisatie, sierlijkheid en vlotheid;
- zelfstandigheid slaat o.a. op toenemende onafhankelijkheid van ondersteuning en toenemende zelfsturing;
- complexiteit duidt o.a. op moeilijkheidsgraad, veelheid en mate van onveiligheid;
- eigen inbreng refereert o.a. naar het zich toe-eigenen of naar de hand zetten van materieel en materiaal.

Voor leraren zijn dit vier richtingaanwijzers om ontwikkelingsgericht te werken.

De kansen voor het leveren van maatwerk liggen anders in individuele lessen dan in groepslessen.

Het onderliggende concept van ontwikkelingsgericht werken is de 'zone van naaste ontwikkeling'. De 'zone van naaste ontwikkeling' is de zone op de grens van wat een leerling kan en net niet kan. Opdrachten moeten net iets moeilijker zijn dan wat leerlingen kunnen. Noch te makkelijke oefeningen, noch te hoog gegrepen opdrachten hebben een leereffect. Leraren geven leerlingen de noodzakelijke ondersteuning, maar zijn er op gericht om die ondersteuning zo snel als mogelijk is los te laten. (Korthagen, 2008).

Ontwikkelingsgericht werken staat tegenover criteriumgericht werken. Bij dit laatste wordt vooraf

een bepaald eindniveau bepaald. Wie het haalt, mag verder. Wie faalt, haakt af of stroomt door naar contexten die minder hoge eisen stellen.

Leerlingen verschillen ook qua artistieke ambities. Sommige willen doorstromen naar het hoger kunstonderwijs. Het spreekt voor zich dat voor hen het competentieniveau erg hoog moet liggen. Leerlingen die ernaar streven in een artistiek beroep terecht te komen, moeten voldoen aan de vereiste beroepskwalificaties. Voor het merendeel van DKO-leerlingen gelden persoonlijke evaluatiecriteria.

Meer lezen

Korthagen F. en Lagerwerf B. (2008). Leren van binnenuit. onderwijsontwikkeling in een nieuwe tijd. Uitgeverij Nelissen.

van Oers B. (2005). Essays over ontwikkelingsgericht onderwijs. Koninklijke Van Gorcum.

Een leraar in het kunstonderwijs is een gepassioneerd vakman en kunstenaar. Hij/zij is van vele markten thuis.

Leerlingen van elke leeftijd steken heel wat op van wie de leraar is als vakman, performer, samenspeler, (onder)zoeker, kunstenaar én als persoon. Of van hoe de leraar zelf voortdurend in ontwikkeling blijft.

Leren door imitatie is een krachtig leermiddel. Model staan is een troef die werkt in elke lespraktijk, en die je als leraar echt geloofwaardig maakt bij leerlingen.

Leren door nabootsing is heel natuurlijk. Een belangrijke voorwaarde is dat het model goed en geloofwaardig is. In het imitatieproces spelen niet enkel de zichtbare handelingen een rol, maar ook gedachten, gevoelens en overtuigingen van het model.

De ontdekking van spiegelneuronen in onze hersenen toont aan dat leren door imitatie een krachtig leermiddel is. Observeren van modelgedrag ondersteunt o.a. het leren van vaardigheden.

Er zijn ook een paar 'valkuilen':

- modelleren past bij het aanleren van vaktechnische competenties, maar is minder wenselijk bij creatieve opdrachten;
- technisch volmaakte voorbeelden kunnen het leerproces belemmeren omdat de lat té hoog kan liggen.

Meer lezen:

Masschelein J. (2008). De lichtheid van het opvoeden. Een oefening in kijken, lezen en denken. Lannoo Campus.

Mooss (2013). Kunst en erfgoed-educatie. Theorie en praktijk. ACCO.

Rancière J. (2007). De onwetende meester. Vijf lessen in intellectuele emancipatie. ACCO.

Strobbe L. (2010). Klanksporen. Breinvriendelijk musiceren. Garant.

Savater F. (2001). De waarde van opvoeden.

Filosofie van onderwijs en ouderschap. Bijleveld.

Elke academie heeft een breed palet aan leerlingprofielen. Er zijn leerlingen met weinig of veel ambitie, natuurtalenten, leerlingen die het vooral van hard werken moeten hebben of leerlingen met een voorliefde voor onderzoeken, leerlingen met veel of weinig ervaring, leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ...

In intake- of groepsgesprekken peilt een leraar naar wensen, dromen en leervragen van leerlingen. Hij/ zij is nieuwsgierig naar de eigenheid van elk leerling. Goed kijken naar wat een leerling energie geeft, is een krachtig instrument om leerlingen te motiveren. Individuele lessen bieden daartoe andere kansen dan groepslessen.

Inspelen op de diversiteit van leerlingen vraagt van leraren veel flexibiliteit, inlevingsvermogen en een uitgebreid didactisch palet.

Doorheen het werken aan de brede waaier artistieke competenties wordt het unieke in elke leerling aangescherpt (Gombeir, 2008).

De academie is zowel een 'vakschool' als een 'levensschool'. Je leert er een andere wereld kennen, raakt er in geïnteresseerd en wil je er in verdiepen.

Leraren delen hun veelzijdige expertise met hun leerlingen. Ze geven ze de kans om er mee te experimenteren en er zélf vorm en betekenis aan te geven. Elke nieuwe generatie moet de ruimte krijgen om de wereld van de kunsten te vernieuwen (Arendt, 1994).

Meer lezen:

Arendt H. (1994). De crisis van de opvoeding. In H. Arendt. Tussen verleden en toekomst: vier oefeningen in politiek denken. Garant.

Gombeir D. e.a. (2008). Identiteit ontwikkelen. Leerkracht waarderen in eigentijds onderwijs. Plantyn.

Robinson K. (2009). Het Element. Als passie en talent samenkomen. Spectrum.

Dewulf L. (2009). Ik kies voor mijn talent. Lannoo Campus.

In de academie leren leerlingen een andere wereld kennen (bv. die van klanken, beelden, bewegingen of woorden). Interesse opwekken van leerlingen is de eerste opdracht. Leraren prikkelen het verlangen om zich te verdiepen in de rijkdom van deze wereld.

Leraren hebben oog voor het dynamische evenwicht tussen wat een leerling kan en nog niet kan. Zij werken in de 'zone van naaste ontwikkeling' om een leerling een volgende stap in zijn artistieke ontwikkeling te helpen zetten.

De 'zone van naaste ontwikkeling' verwijst naar wat een leerling net niet kan en naar wat net boven zijn huidige niveau zit.

Leren met resultaat is onlosmakelijk verbonden met de motivatie en de zin om iets te leren.

Tal van psychologen hebben zich over de relatie tussen beide gebogen.

In de ABC-theorie (Van Steenkiste, 2010) wordt gewezen op het belang van:

- **autonomie**: de ruimte om zelf initiatief te nemen, en impact te hebben op het (klas- en les)gebeuren;
- **betrokkenheid**: zich verbonden voelen met wat er in de les gebeurt;
- **competentie**: doeltreffend kunnen handelen en het gevoel hebben bekwaam te zijn.

Meer lezen:

Csikszentmihalyi M. (1999). Flow. Psychologie van de optimale ervaring. Boom.

Van Steenkiste M. (2010). Hoe we kinderen en jongeren kunnen motiveren. Toepassingen van de zelf-determinatie theorie. Caleidoscoop, 22, 6-15.

Het DKO werkt doelgericht aan een brede artistieke ontwikkeling. De artistieke competenties en de leerdoelen in dit leerplan zijn daartoe een leidraad.

Leraren maken voortdurend afwegingen en keuzes in functie van hun leerlingen. Ze putten daartoe uit een rijk palet aan didactische werkvormen en begeleidingsstijlen. Ze ontwikkelen een gevoeligheid voor wat werkt of niet werkt. Dit heet didactisch meesterschap.

Een leraar die competentiegericht werkt, zet in op groeiende zelfstandigheid, complexiteit, kwaliteit en eigenheid.

Leraren weten dat zij niet levenslang kunnen teren op hun initiële opleiding. Zij beseffen dat ze zich als expert binnen hun vak en als leraar steeds verder kunnen en moeten bekwamen.

In hun opdracht staan leraren niet alleen. Ze maken deel uit van een team en grijpen kansen om van elkaar te leren.

Er is een grote hoeveelheid literatuur gepubliceerd over de didactische competenties van leraren. Er is eveneens een brede waaier aan vakoverschrijdende en vakspecifieke nascholingen beschikbaar.

Meer lezen:

Larock Y. e.a. (2012). De co-creatieve school. In Impuls, 42e JG., nr.3, januari-maart 2012, p.152-158.

Palmer P.J. (2005). Leraar met hart en ziel. Over persoonlijke en professionele groei. Wolters Noordhoff.

Reyniers L. (2012). De muzikleraar in het DKO. De muzikale behoeften en het zelfbeeld (scriptie Lemmensinstituut).

<http://poppunt.be/advies/popthesis/bibliotheek/muzikale-behoeften-muzikleraar-dko/>

Ruijters M. en Simons R.J.(2012). Canon van het leren, 50 concepten en hun grondleggers. Kluwer.

Bolhuis S. (2009). Leren en veranderen. Uitgeverij Coutinho.

De belangrijkste doelen van evalueren zijn:

- leerlingen stimuleren om een volgende stap in hun ontwikkeling te zetten;
- leerlingen een beeld geven van waar ze zich bevinden in hun leertraject: waarvan ze komen, waardoor het komt dat ze staan waar ze staan, wat er in het vooruitzicht ligt en hoe ze dat kunnen realiseren;
- de motivatie, de zin en het plezier aanwakkeren om zich verder artistiek te ontwikkelen.

Evaluatiepraktijken waarbij leerlingen gequoteerd, gerangschikt en vergeleken worden met anderen zijn zelden voedend voor leerlingen.

Feedback geven is hierbij het belangrijkste instrument. Kwalitatieve feedback is best concreet, aansprekend, actief geformuleerd, beperkt in omvang én in een heldere taal geformuleerd.

Leraren hebben oog voor het effect van evaluaties. De wijze waarop leerlingen schouderklopjes inschatten of gerichte feedback integreren verschilt van leerling tot leerling.

Ook leraren worden gevoed door de evaluatie van hun leerlingen. Ze ontdekken waar nog werk aan is en gebruiken die informatie om de eigen lespraktijk bij te sturen.

Meer lezen

- over zin en onzin van cijfers geven: Standaert R. (2014). De becijferde school. ACCO Leuven.
- over feedback geven: Lagerwerf B. e.a. (1999). Het VAARDIG-onderwijsmodel. Een praktische wegwijzer voor leraren. Wolters Noordhoff.

Het DKO zet in op de ontwikkeling van alle artistieke competenties. Dit vraagt om een veelzijdige evaluatie. Evaluaties geven feedback over de competenties verbonden aan de vijf rollen. Feedback wordt verwoord met aandacht voor de unieke persoonlijkheid van elke leerling.

Evaluaties geven zowel informatie over het resultaat als over het leer-, oefen- en werkproces van de leerling. Er is dus sprake van product- en van procesevaluatie.

Leerlingen worden uitgedaagd om zélf hun leerproces en leerresultaten te evalueren (zelfevaluatie). Het betrekken van medeleerlingen (peerevaluatie) en evaluaties in samenspraak tussen leraar en leerling (co-evaluatie) zijn interessante varianten daarop.

Observaties, appreciaties en kanttekeningen van leraars- en leerlingenzijde maken de evaluatie nog veelzijdiger en rijker.

Méér lezen

Fautley M. (2010). *Assessment in Music Education*. Oxford University Press.

.

Lesgeven, leren en evalueren zijn voortdurend met mekaar verweven. Leerlingen stellen vaak zelf vast wanneer iets niet lukt. Ze sturen zichzelf dan bij. Gebeurt dat niet, dan grijpt de leraar in met gerichte feedback. Een leraar die iedere les feedback geeft is aan het evalueren. Hij/zij evalueert voortdurend.

Regelmatig overschouwt de leraar de ontwikkeling over een langere periode. Een goede praktijk daartoe zijn tussentijdse evaluatiegesprekken tussen leraar en leerling. Terugblikken wordt rijker als leraar en leerling tijdens de werkperiode informatie verzamelen: notitieboekjes, portfolio's, dagboeken, inspiratieboeken, schetsboeken, mp3-bestanden, blogs ... zijn daartoe ondersteunend.

Evaluaties van artistieke processen en producten zijn meer betrouwbaar als ze gebaseerd zijn op verschillende observaties en bronnen: verschillende momenten, verschillende vormen, verschillende observatoren.

Méér lezen

Nijs L. (2008). Evaluatie in het DKO: het schietlood in actie. Handboek Begeleid Zelfstandig Leren, afl. 21, p.57 e.v.

Het doel van elke evaluatie is steeds het stimuleren van leerlingen om de eigen grenzen te verkennen en te verleggen. Daarom bevat elke evaluatie aanwijzingen en werkpunten die leerlingen helpen om zich verder te ontwikkelen. Een goede evaluatie versterkt steeds het zelfvertrouwen van leerlingen en daagt hen bovendien uit om de lat voor zichzelf hoger te leggen.

Méér lezen

Iwan R. (2006). Toon wat je kunt. Portfoliowerk als spil van de Steinerpedagogie. Rudolf Steiner Academie.

Standaert R. (2014). De becijferde school.

De academie bepaalt zelf hoe ze haar visie op evalueren in de praktijk brengt. Ze neemt beslissingen over de vorm van de evaluatieactiviteiten, de planning in het schooljaar, de beoordelingsprocedure (bv. de samenstelling van de evaluatiecommissie, wijze van beraadslaging, beoordelingscriteria, waarderingsschaal), inzage en feedback.

Leerkrachten bespreken minstens tweemaal per schooljaar met elke leerling zijn/haar brede artistieke ontwikkeling. De aandacht gaat daarbij naar het bereiken van de leerplandoelen. Een schriftelijke neerslag (op papier of digitaal), die de ontwikkeling van de leerling in kaart brengt, vormt de vertrekbasis voor dat gesprek.

Om de kwaliteit van het evaluatiebeleid en van de evaluatiepraktijken na te gaan, schuift de overheid drie standaarden naar voor:

- transparantie;
- betrouwbaarheid;
- validiteit.

Transparantie betekent dat het voor alle leerlingen (en hun ouders) duidelijk is wat er wordt geëvalueerd, hoe de evaluatie zal plaatsvinden en welke criteria er bij de beoordeling worden gebruikt.

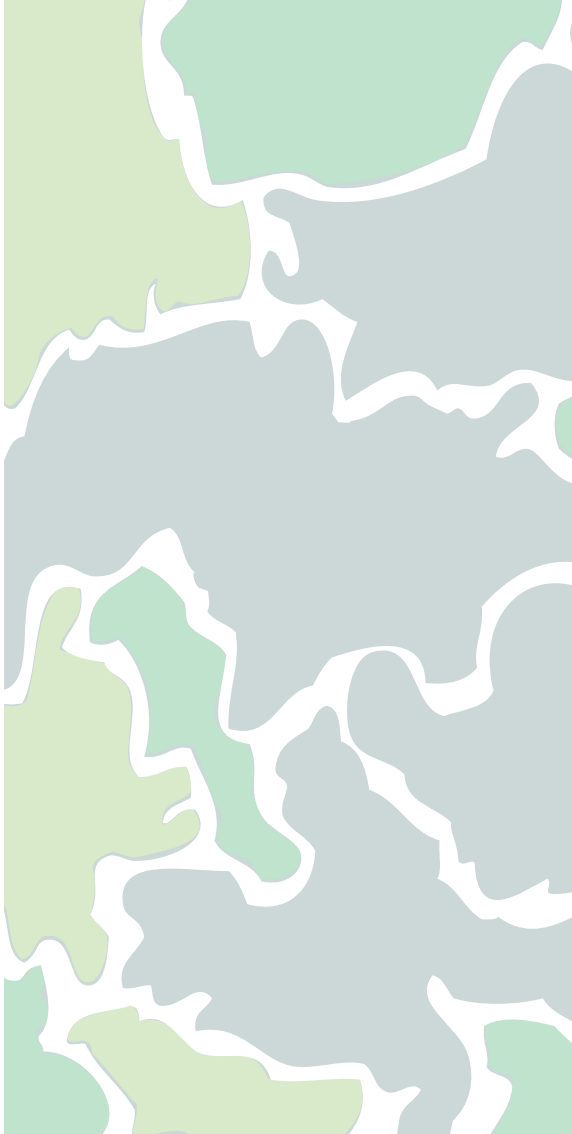
Een betrouwbare evaluatie streeft naar objectiviteit. Ze berust niet op het oordeel van één iemand op één moment maar hanteert een veelvormige aanpak en probeert de invloed van omgevingsfactoren te minimaliseren.

Validiteit wil zeggen dat de evaluatie gebeurt op zulk een manier dat effectief datgene gemeten wordt wat men wil meten en dat de verkregen resultaten kunnen leiden tot juiste conclusies.

Méér lezen

Harre K. e.a. (2014). Evaluatiepraktijk op school. Politeia.

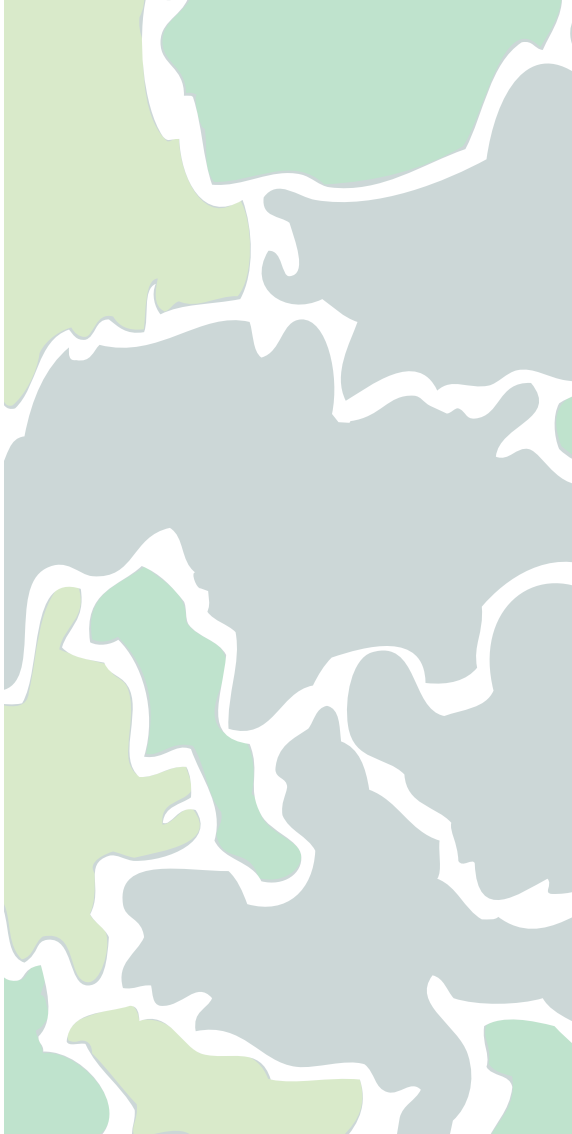
Vlaamse overheid (2014). <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14741>

leerdoelen

- improviseren binnen een kader;
- variëren, combineren en spelen met de bouwstenen;
- verschillende mogelijkheden uitproberen;
- zekerheden loslaten en toeval toelaten.

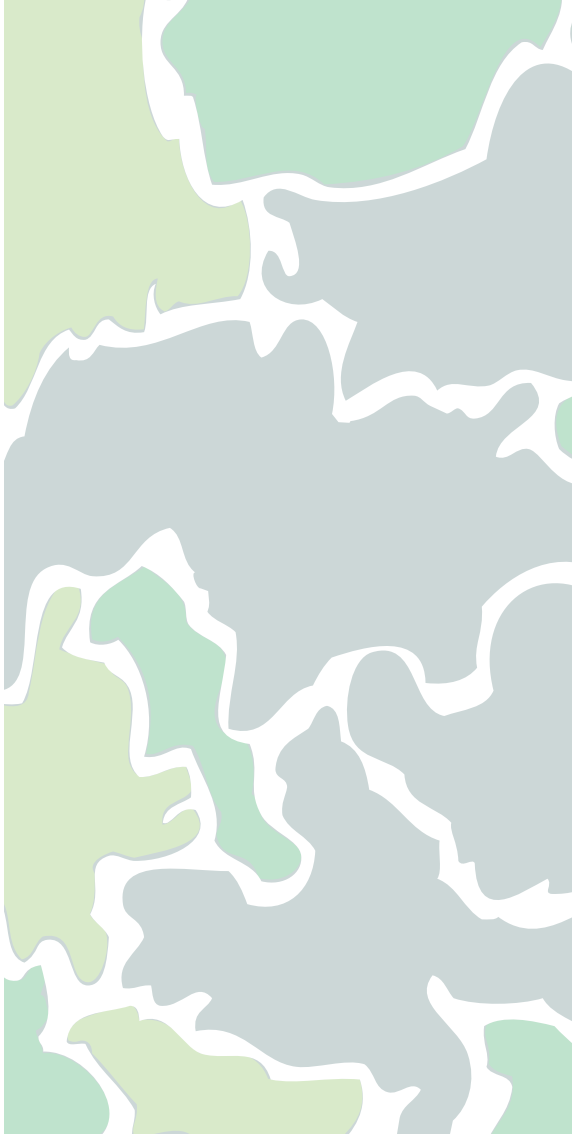
leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- durven (ontsporen);
- anders kijken;
- vrijplaats benutten;
- niet tevreden zijn met de eerste de beste oplossing;
- buiten de lijntjes kleuren.

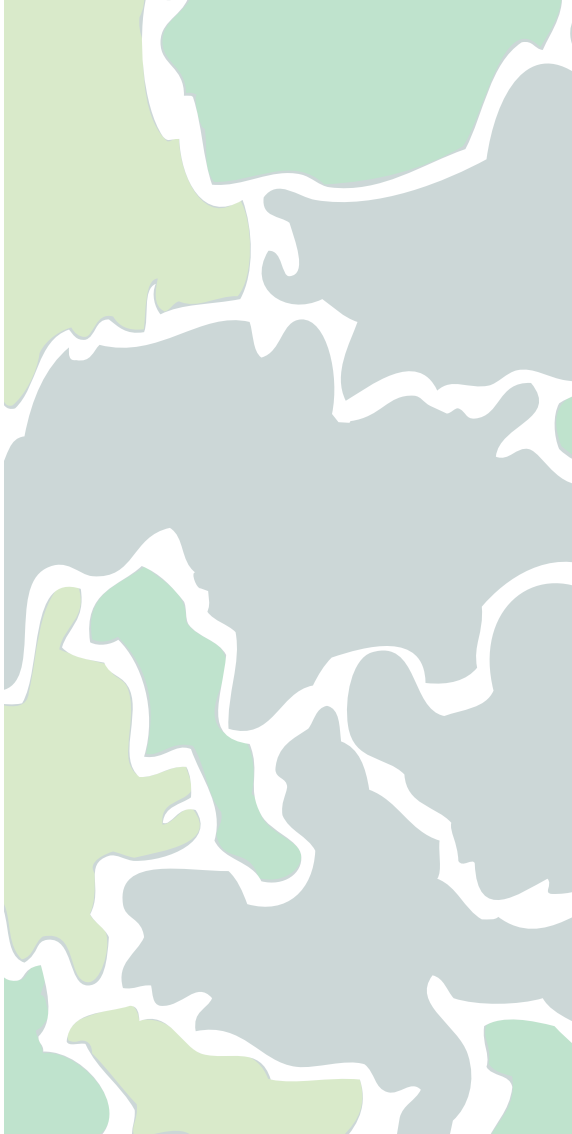
leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- vorm aan geven;
- schrappen, schaven en kneden;
- (niet) vast leggen;
- verbeelden.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- vinden en uitvinden;
- afwerken;
- doorwerken tot het juist zit;
- elementen vasthouden uit improvisaties;
- een werk een begin, midden en einde geven;
- oog blijven hebben voor vaktechnische elementen.

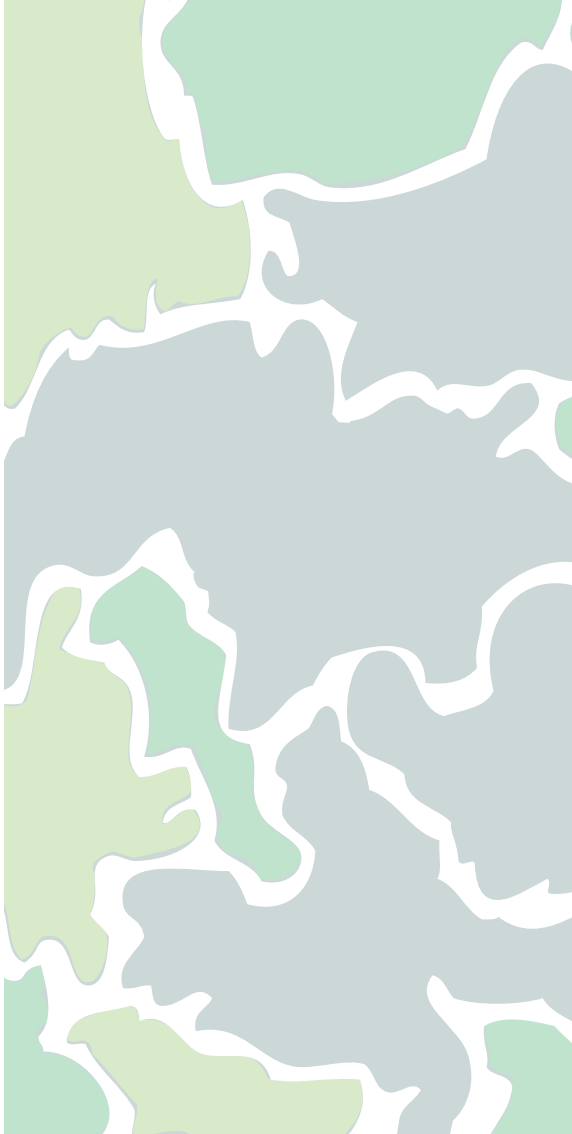
leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- persoonlijke elementen toevoegen aan hetgeen gemaakt wordt;
- eigen indrukken, ervaringen, intuïties, gevoelens en inzichten uitdrukken;
- eigen noodzaak aanboren;
- oprecht, puur, natuurlijk handelen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- zijn wat men speelt/maakt;
- op eigen intuïtie vertrouwen;
- eigen stempel drukken;
- eigen stijl vinden;
- eigen verhaal vertellen;
- doorwerken tot het werk uitdrukt wat men wil;
- eigen verbeelding gebruiken;
- authentiek zijn in wat je maakt.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- onder/in de huid kruipen van;
- interpreteren en vertolken;
- stijl(en) beheersen;
- energie, passie en enthousiasme laten zien.

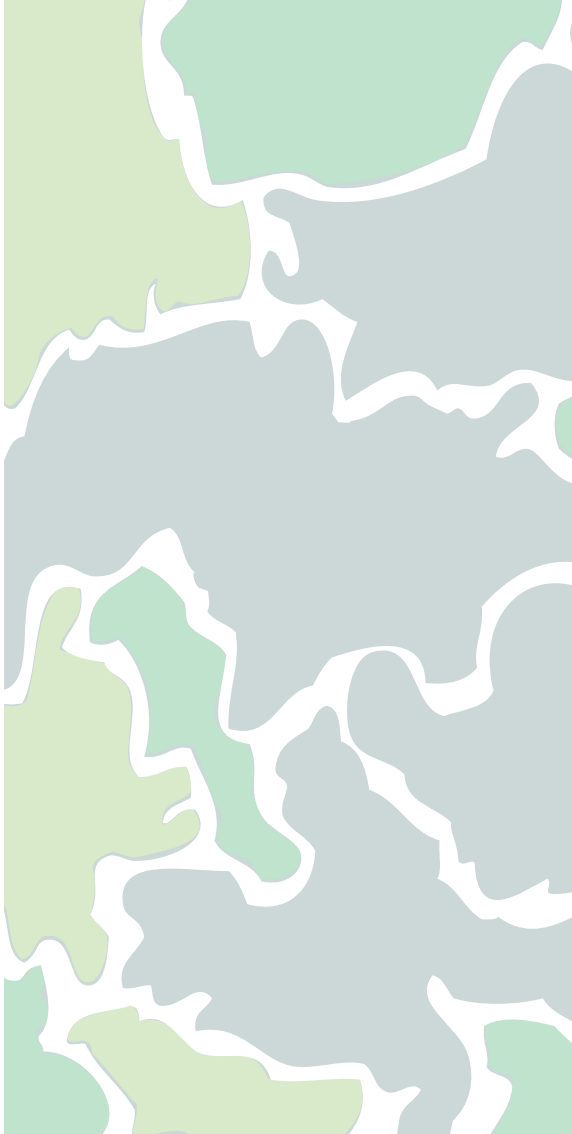
leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- gevoelig zijn voor;
- zich laten inspireren;
- tonen met intentie;
- zich empathisch open stellen;
- geloven in wat je maakt;
- smaakvol invullen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

kansen

- toon hoe je zelf speelt met de bouwstenen van jouw artistiek domein;
- nodig leerlingen uit om te improviseren met beperkte parameters. Het begrenzen creëert veiligheid;
- reik een concreet kunstwerk aan als uitdagend startpunt;
- improviseer met twee of meer (muzikale, dansante, beeldende, woordelijke, dramatische) bouwstenen - vergroot, verklein, vertraag, versnel, vervorm ...;
- hou de lespraktijk boeiend door ontspannen momenten af te wisselen met geconcentreerd doorwerken;
- durf beslissingen uit te stellen;
- stel de beslissing uit over wat het zal worden ... een soundscape, een nieuwe ringtone, een repetitieve bewegingszin, een rapnummer-zonder-klank;
- vraag leerlingen zich voor te stellen dat een persoon x of y in het beeldend werk zou wonen, welke invloed zou dat dan hebben op x, y, z ...?;
- laat veel schetsen maken, laat ze liggen, verken een ander spoor, neem het eerste opnieuw vast ...

kansen

- behandel leerlingen als componisten, choreografen, ontwerpers, makers ...;
- geef een open maak-opdracht bv. startend vanuit iets wat leerlingen de voorbije week trof - moedig hen aan erover te vertellen, suggereer om er iets mee te maken;
- stel leerlingen voor om enkele ervaringen die hen getroffen hebben te combineren, te verbinden of hun verbeelding er op los te laten;
- vraag leerlingen om een paar elementen van een improvisatie vast te leggen;
- moedig leerlingen aan om een eerder gemaakte improvisatie/ schets aan te scherpen/uit te werken;
- laat leerlingen improvisaties in een bepaalde (volg)orde plaatsen;
- stimuleer leerlingen niet tevreden te zijn met de eerstgevonden 'oplossing' - laat alles opnieuw door elkaar gooien, en herbeginnen - zet aan tot schrappen, herschikken ... zet aan de zeggingskracht te vergroten;
- plan een tussentijds toonmoment - laat de ene helft van de groep kijken en commentaar/suggesties geven;
- laat leerlingen naar een toonmoment toe werken.

kansen

- beperk je 'uitleg' - laat ruimte in je opdrachten voor eigen invulling;
- maak gedeeltes in een partituur/beeld onzichtbaar - vraag om zelf invulling te geven aan de 'witte' passages;
- geef opdracht om eigen elementen toe te voegen aan een werk/creatie;
- stimuleer leerlingen om cross-overs te maken;
- nodig uit om aan een vast gegeven eigen toevoegingen, vervormingen en wijzigingen aan te brengen;
- geef de opdracht om bewust een afwijking aan een vast gegeven in te bouwen;
- speel een stuk voor, dans een frase voor, declameer een tekst, toon een beeld, illustratie ... en geef de opdracht om het op eigen wijze na te spelen/maken;
- sta toe dat een vast gegeven een 'persoonlijke' behandeling krijgt;
- versterk het 'persoonlijke' door gerichte feedback te geven;
- maak leerlingen ervan bewust dat ze een mening mogen hebben die afwijkt van 'het normale';
- geef leerlingen de kans hun persoonlijke stijl te zoeken in de uitwerking van je opdrachten;
- sta leerlingen persoonlijke keuzes toe bij de invulling van de opdracht: wat ga ik maken, spelen, oefenen?

kansen

- laat zien dat je enthousiasme, passie en goesting uitstraalt;
- deel waarnemingen, intuïties, overwegingen, keuzes, analyses, oordelen ... met je leerlingen;
- stimuleer leerlingen om op hun buikgevoel af te gaan;
- schep een veilige sfeer waarin geconcentreerd werken en zich inleven mogelijk wordt;
- vraag naar hoe leerlingen een en ander beleven;
- prikkel de fantasie van je leerlingen - kleed je opdrachten in - vertel verhalen als intro;
- verleid leerlingen er toe zich in het hoofd van een componist, choreograaf, acteur, kunstenaar ... te verplaatsen;
- stimuleer leerlingen om 'de ogen te sluiten om te kunnen zien...' (zie Paul Gauguin);
- maak leerlingen ervan bewust dat het toestaan van emoties een belangrijke manier is om te groeien;
- laat leerlingen ervaren.

evalueren van het maken

Bespreek:

- de voldoende heldere criteria waarop de evaluatie gebaseerd zal zijn;
- wat leerlingen willen uitdrukken, waar zij inspiratie uit halen en wat zij beogen met hun creatie(s);
- met leerlingen hoe hun creatieve prestatie kan beluisterd/ bekeken worden;
- waar remmingen en weerstanden zitten bij het creëren.

Organiseer:

- toonmomenten met de focus op creatie, improvisatie, ruimtegebruik, kleur, thema, compositie ...;
- kansen om feedback te geven op elkaars creaties.

Observeer en documenteer:

- markante elementen en momenten tijdens creatieve opdrachten;
- om de creatieve ontwikkeling te illustreren en te evalueren.

Communiceer:

- met de leerlingen hoe zij als kunstenaar gevorderd zijn.

leerdoelen

- dingen in vraag stellen;
- informatie zoeken (over een choreograaf, componist, regisseur, productie ...);
- zich open stellen voor het onbekende en het onverwachte;
- risico's durven nemen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- vragen stellen;
- actief en onbevangen kijken en luisteren;
- nieuwe wegen zoeken;
- belangstelling tonen voor verschillende genres, stijlen, disciplines, en andere kunstvormen;
- verwonderd zijn;
- eigen blik verruimen;
- op zoek gaan naar de betekenis van een werk;
- nieuwe dingen uitproberen;
- verschillende pistes en mogelijkheden verkennen;
- willen weten;
- zichzelf en anderen kritisch bekijken en beluisteren;
- zoeken naar een vorm die uitdrukt wat je wil.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- persoonlijke kwaliteiten uitspelen;
- eigen valkuilen zien;
- eigen werk kritisch bekijken;
- aan de slag gaan met eigen werkpunten.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- de volgende stap/
uitdagingen benoemen;
- zien wat (niet) werkt.
- eigen voorkeuren uitdrukken;

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- persoonlijke keuzes onderbouwen;
- artistiek parcours in beeld brengen;
- eigen ontwikkeling documenteren;
- zich vragen stellen over product en proces.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- afstand nemen;
- eigen proces verwoorden;
- portfolio/blog/dagboek bijhouden;
- kantelmomenten kunnen beschrijven.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- de manier van kijken/luisteren uitbreiden;
- zich laten inspireren;
- films, concerten, voorstellingen en tentoonstellingen bijwonen;
- andere ku(n)sten verkennen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- fijngevoeliger worden;
- nieuwe ontwikkelingen volgen;
- lezen/grasduinen;
- out of the box denken;
- meesterwerken kennen;
- op ontdekkingsreis gaan;
- zich verdiepen;
- inspirerend materiaal verzamelen;
- historisch besef hebben;
- verschillende stijlen en genres onderzoeken.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

kansen

- wees alert voor impulsen en ideeën van leerlingen;
- laat zien dat je onderzoekend in het leven staat;
- vertel verhalen over je eigen speurtocht in de kunsten en durf jezelf daarbij kwetsbaar op te stellen;
- bied kansen om te kijken en te luisteren;
- vraag door naar observaties, intuïties, beelden, detailwaarnemingen en globale indrukken;
- geef leerlingen de gelegenheid hun observaties uit te wisselen;
- nodig leerlingen uit om vanuit een ander perspectief te kijken en te luisteren;
- trek de correctheid van gevonden antwoorden in twijfel - nodig uit dieper te graven;
- nodig uit om een alternatieve aanpak uit te proberen;
- daag leerlingen uit om risico's te nemen;
- stimuleer leerlingen om zich te informeren over de 'brede' geschiedenis van een compositie, tekst, stijl ...;
- daag leerlingen uit om een antwoord te zoeken op de vraag: "Wie ben ik als kunstenaar?".

kansen

- laat zien dat je zelf kritisch in het leven staat;
- benoem met nuance de kwaliteiten van leerlingen;
- nodig leerlingen uit om terug te kijken op een performance, oefenperiode, werkproces, werkstuk ...;
- vraag door naar wat leerlingen goed vonden, en wat voor verbetering vatbaar is;
- spoor leerlingen aan een andere aanpak te zoeken wanneer iets niet werkt zoals verwacht;
- daag leerlingen uit om hun eigen werk te beoordelen aan de hand van vooraf bepaalde criteria;
- leg je eigen observaties naast die van leerlingen en bespreek de verschillen/gelijkenissen;
- vraag leerlingen naar wat ze met gekregen feedback deden;
- help leerlingen inzien dat de klas en het atelier vrijplaatsen zijn waar het maken van missers er bij hoort.

kansen

- toon hoe je zelf je eigen ontwikkelingsproces (als leraar, als kunstenaar) documenteert;
- nodig leerlingen uit te vertellen over hun aanpak;
- vraag door naar de keuzes die leerlingen onderweg maakten;
- bevraag leerlingen over de oorzaken van een vlot of stroef verlopend oefen- en creatieproces;
- stel voor om een blog of dagboek bij te houden over het eigen artistiek proces;
- stimuleer leerlingen om eigen werk te documenteren bv. aan de hand van mp3-fragmenten, foto's, schetsboeken, video-opnames;
- reik regelmatig nieuwe woorden, begrippen en concepten aan om het bewustzijn van leerlingen te versterken;
- spoor leerlingen aan om zich vragen te stellen over de weg die ze willen gaan.

kansen

- vertel over de ontdekkingen die je deed en over voorstellingen/tentoonstellingen/documentaires die je verwondering opriepen;
- wijs leerlingen op interessante voorstellingen, tentoonstellingen en literatuur;
- deel verrassende geluids-, dans- en theaterfragmenten, beeldend en fotografisch materiaal ...;
- daag leerlingen uit om naar kunstmanifestaties te gaan die buiten hun comfortzone liggen en hun indrukken ervan te delen;
- laat blijken dat je ook affiniteit hebt met de andere artistieke domeinen;
- demonstreer hoe je een bepaald artistiek werk vanuit verschillende perspectieven kan bekijken/beluisteren;
- zet je leerlingen aan om inspiratie te vinden in niet vanzelfsprekende hoek.

evalueren van het onderzoeken

Bespreek:

- de voldoende heldere criteria waarop de evaluatie gebaseerd zal zijn.

Organiseer:

- volop kansen om onderzoekscompetenties te ontwikkelen;
- ruimte zodat leerlingen een logboek, dagboek, inspiratiemap, blog, vlog, en/of portfolio ... over hun artistieke vorderingen kunnen ontwikkelen;
- (toon)momenten waarbinnen leerlingen kunnen vertellen over het eigen werk-, oefen-, leer- en creatieproces;
- momenten waarbinnen leerlingen kunnen communiceren over artistieke (muzikale, theatrale, dansante, beeldende ...) ontdekkingen;
- kansen om feedback te geven op elkaars onderzoekswerk en presentaties.

Observeer en documenteer:

- dingen die leerlingen nieuwsgierig en onderzoekend maken;
- de evolutie/ontwikkeling van de onderzoekscompetenties van leerlingen.

Communiceer:

- met de leerlingen hoe zij als onderzoeker gevorderd zijn.

leerdoelen

- muziek vloeiend uitvoeren;
- een geschikte houding aannemen;
- aandacht hebben voor klank(vorming);
- vingervlugheid/virtuositeit ontwikkelen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- volgens de regels (van de kunst) spelen;
- aandacht hebben voor ademhaling;
- aangeduide vingerzettingen volgen;
- vingers en handen onafhankelijk van elkaar gebruiken;
- het muzikale geheugen ontwikkelen;
- notatie kunnen lezen;
- de muzikale parameters (hoogte, duur, sterkte en kleur) en componenten (dynamiek, articulatie, balans, tempo, samenklank, expressie, timing, legato, staccato...) technisch kunnen uitvoeren.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- aandacht hebben voor articulatie en uitspraak;
- een tekst doorgronden;
- basisemoties uitdrukken;
- aangeleerde technieken en parameters toepassen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- verstaanbaar spreken;
- met een aangepaste stemtechniek spreken;
- ruimtebewustzijn hebben;
- lichaamsbewustzijn hebben;
- met een lichaamstaal spelen die past bij je spel;
- registers (van spreken, spelen, voelen....) bespelen;
- schakelen;
- tekst(en) en spelaanwijzingen memoriseren;
- schrijven;
- zich bewust zijn van spanning, ontspanning en coördinatie;
- anatomisch bewustzijn ervaren en ontwikkelen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- fysieke paraatheid oefenen (kracht, lenigheid, uithoudingsvermogen, weerstand en coördinatie);
- lichaamsbewustzijn tonen (lokalisatie van bewegingen);
- bewegingselementen oefenen (bv. springen, vallen, lopen, draaien, balanceren, strekken, buigen);
- het bewegingsgeheugen ontwikkelen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- ruimtebewustzijn, tijdsbewustzijn, dynamische kwaliteiten, muzikaliteit en kennis van muzikale structuren tonen;
- bewegingscontrole en -release laten zien;
- aandacht voor lichaamshouding hebben;
- anatomische analyse van bewegingen begrijpen;
- de verschillende parameters en componenten uit de dans technisch uitvoeren rekening houdend met mogelijkheden en beperkingen;

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- de lat hoog leggen;
- doorwerken tot het 'klopt';
- oefenen tot iets 'af' is;
- precisie nastreven.

***leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek
pedagogisch project***

leerdoelen

- feedback verwerken in je werk;
- niet tevreden zijn met het eerste het beste resultaat;
- zin voor afwerking hebben;
- leren automatiseren;
- zich ten volle inzetten - ook als iets je minder ligt;
- eigen grenzen verleggen;
- extra zorg besteden aan techniek, inleving en expressie.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- gerichte aandacht hebben;
- een passende werkhouding hebben;
- zorg dragen (voor jezelf/materiaal en materieel);
- routines ontwikkelen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- efficiënte werkmethode hebben;
- oog voor detail/overzicht hebben;
- zich doelen stellen;
- werkplanning opstellen;
- werken met focus;
- doorzetten ook als het moeilijk is;
- met toewijding werken.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- vaktaal gebruiken;
- materiaalkennis hebben;
- technieken kunnen benoemen;
- mogelijkheden van materieel, materiaal, lichaam verkennen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- oude en nieuwe meesters waarderen;
- begrippen uit de kunstgeschiedenis kennen en (eventueel) toepassen in eigen werk.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

kansen

- laat af en toe je eigen virtuositeit zien;
- las momenten in waarop technieken herhaald worden;
- start bij wat leerlingen weten en kunnen;
- wees helder in wat je van leerlingen vraagt - gebruik concrete bewoordingen;
- ga na of leerlingen begrijpen wat je vraagt;
- varieer tussen demonstreren, uitleggen en zelf laten uitvissen;
- moedig een zelfstandige houding aan bij leerlingen;
- geef leerlingen de tijd om te 'knoeien' (trial & error);
- geef feedback, wijs op de vooruitgang en op de werkpunten;
- zet aan tot de ontwikkeling van werkrountines;
- schenk aandacht aan het bereiken van souplesse;
- geef leerlingen opdrachten van stijgende complexiteit en moeilijkheidsgraad;
- geef vaak het goede voorbeeld (speel/doe voor);
- leer de technieken efficiënt aan (zodat er ook ruimte is voor andere rollen);
- leer de leerlingen een oefen- en werkschema op te stellen;
- maak van het ontwikkelen van vakmanschap een onderdeel van elke les;
- aandacht voor de psychomotorische ontwikkeling van de leerling;
- aandacht geven aan individuele verschillen tussen leerlingen inzake psychomotorische ontwikkeling.

kansen

- vraag 'net iets meer' van leerlingen;
- stel leerlingen vragen over de aanpak i.p.v. hen enkel aanwijzingen en tips te geven;
- nodig leerlingen uit om eigen aandachts- en werkpunten te formuleren;
- wijs op de vooruitgang én op de werkpunten;
- bespreek samen wat goed en minder goed ging;
- vraag bij het begin van een nieuwe les waaraan geoefend werd in de voorbije periode;
- wijs op doelen op korte en op lange termijn;
- leg de focus op details.

kansen

Schep een veilige context waarin leerlingen:

- risico's durven nemen;
- geconcentreerd kunnen werken;
- aan het denken en reflecteren worden gezet;
- zelfvertrouwen ontwikkelen.

Leer de leerlingen aan om:

- een oefen- en werkschema op te stellen;
- manieren te ontwikkelen/gebruiken om bepaalde technische moeilijkheden te overwinnen.

Stimuleer leerlingen om:

- door te zetten wanneer het moeilijk is;
- zelfstandig te werken.

Wijs leerlingen:

- op de noodzaak van gedrevenheid en engagement;
- op de noodzaak om verantwoordelijkheid te nemen voor het oefenen;
- op mogelijke pistes om - na de les - bij te leren;
- er op om zorg te dragen voor instrumenten, materieel, materiaal en zichzelf.

kansen

- gebruik het juiste vocabularium;
- stimuleer leerlingen om het juiste vocabularium te gebruiken;
- geef regelmatig de opdracht tot memoriseren;
- bespreek de vorm en de opbouw van het werk dat ze presenteren;
- voed leerlingen met verhalen, informatie en inzichten uit de kunstgeschiedenis.

evalueren van vakmanschap

Bespreek:

- de voldoende heldere criteria waarop de evaluatie zal gebaseerd zijn.

Organiseer:

- toonmomenten die variëren van veilig tot uitdagend, klein publiek tot groot publiek, kleinschalig tot groots, met of zonder jury ...;
- toonmomenten met een variatie aan formele en informele evaluatoren: bv. medeleerlingen, vakcollega's, collega's uit andere disciplines, externen;
- momenten waarbinnen leerlingen het eigen vakmanschap mogen evalueren: wat zijn mijn sterke punten, wat zijn werkpunten?

Observeer en documenteer:

- de vorderingen, moeilijkheden en werkpunten van leerlingen;
- de ontwikkeling van techniek en basisvaardigheden.

Communiceer:

- met de leerlingen hoe zij als vakman gevorderd zijn.

leerdoelen

- initiatief nemen;
- afspraken nakomen;
- luisteren en reageren;
- inspelen op personen, situaties.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- eigen kwaliteiten uitspelen;
- graag met anderen samenwerken;
- rekening houden met wat men zelf én wat de groep nodig heeft;
- oog hebben voor eigen minpuntjes in het samenwerken;
- genereus zijn.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- brainstormen;
- voortbouwen op elkaars ideeën/werk;
- resultaatgericht werken;
- de meerwaarde van samenwerking inzien.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- zich in anderen inleven;
- impulsen geven aan anderen;
- iets van zichzelf toevoegen;
- samen keuzes maken;
- bijdragen tot de (werk-)sfeer;
- iets doen met de aanwijzingen van dirigent/ regisseur/choreograaf/ aangever.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- belangstelling hebben voor de ideeën van anderen;
- aandacht hebben voor (de inbreng van) anderen;
- zich inleven in het werk van anderen;
- aandachtig luisteren/kijken.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- kritisch kijken/luisteren;
- opbouwende feedback, suggesties en tips geven;
- open staan voor feedback van anderen;
- feedback zorgvuldig verwoorden.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- werk van anderen bekijken met een kritische blik;
- kritiek van anderen in eigen werk verwerken;
- sterktes en werkpunten benoemen;
- suggesties daadwerkelijk gebruiken, verwerken, toepassen, of net niet;
- aanmoedigen;
- vaststellen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

kansen

- laat zien dat je zelf iemand bent die graag en kundig samenwerkt met anderen;
- creëer een sfeer waarin iedereen van elkaar leert;
- hou een intake-gesprek waarbij je de leerwensen van je leerlingen legt naast hetgeen jij belangrijk vindt;
- geef leerlingen (van verschillende niveaus) de gelegenheid om samen te werken;
- bied aan leerlingen kansen om van rol te wisselen (leiding nemen, volgen, kritiek verwoorden ...);
- sta toe dat leerlingen iets samen (uit)zoeken/maken;
- geef leerlingen ook de kans dingen aan elkaar uit te leggen, voor te doen ...

kansen

- laat leerlingen ervaren dat 'samen' sterker is dan 'alleen';
- improviseer samen;
- geef opdracht om in groep iets te maken;
- vraag en antwoord- en improvisatieopdrachten;
- zorg voor diversiteit bij het samenstellen van groepen;
- geef opdrachten waarbij leerlingen elkaar moeten aanvullen en elkaar nodig hebben;
- leer leerlingen om te communiceren tijdens het samenspelen of samenwerken;
- maak leerlingen alert voor het afstemmen op de groep.

kansen

- benadruk dat je diversiteit interessant en belangrijk vindt;
- laat zien dat je respectvol omgaat met anderen en hun werk;
- hou een tussentijds gesprek over de 'gang van zaken' tijdens de lessen en laat zien hoe jij er rekening mee houdt;
- stimuleer leerlingen om respectvol met elkaar om te gaan;
- geef gelegenheid om stoom af te blazen (indien dat nodig is);
- laat leerlingen in hun waarde;
- vermijd het vergelijken en rangschikken van leerlingen.

kansen

- geef respectvol feedback;
- gebruik een rijke en genuanceerde woordenschat in je feedback;
- neem de tijd om leerlingen naar elkaars werk te laten kijken/luisteren en er op te reageren;
- nodig leerlingen uit om verder dan de 'eerste indruk' te kijken/luisteren;
- lok zowel objectieve feedback uit (aan de hand van afgesproken criteria) als subjectieve indrukken;
- stimuleer leerlingen tot doorvragen wanneer gekregen feedback te vaag blijft;
- help leerlingen kritiek te herformuleren tot werkpunten;
- leer leerlingen om feedback daadwerkelijk te gebruiken.

evalueren van het samenspelen

Bespreek:

- de voldoende heldere criteria waarop de evaluatie gebaseerd zal zijn.

Organiseer:

- toonmomenten met de focus op het zich samen tonen;
- kansen om elkaars bijdrage aan het samenwerken en samen maken te bespreken.

Observeer en documenteer:

- hoe leerlingen zich gedragen tijdens momenten van samenwerken en samen maken: wie neemt leiding, hoe neemt men initiatief, hoe neemt men anderen op sleeptouw?
- welke unieke kwaliteiten leerlingen inzetten bij samenwerken en samen maken.

Communiceer:

- met de leerlingen hoe zij als samenspeler gevorderd zijn.

leerdoelen

- zich goed voorbereiden;
- omgaan met plankenkoorts;
- zich aanpassen aan de omstandigheden;
- zich naar het publiek richten.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- doorgaan (ook als het fout gaat);
- missers opvangen;
- weten wat men wil vertellen;
- aandacht hebben voor de context waarin werk wordt getoond;
- geconcentreerd zijn;
- met een juiste spierspanning musiceren/dansen/acteren;
- met passie en begeestering tonen;
- zelfzekerheid tonen;
- er helemaal voor gaan;
- zich bewust zijn van het publiek, eigen plaatsing, richting van de verplaatsingen;
- de volledige scène/ruimte gebruiken.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- zich op eigen wijze voorbereiden;
- zich opwarmen;
- aandacht van het publiek vragen;
- applaus in ontvangst nemen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- zich concentreren alvorens te beginnen;
- zich richten naar het volledige publiek;
- het publiek groeten;
- spanningsboog kunnen opbouwen en houden;
- zich afstemmen op het publiek.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- zich durven tonen;
- met passie, plezier en gedrevenheid spelen;
- (oog)contact maken met publiek;
- eigen verhaal vertellen op de scène.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- (uit)stralen;
- er staan;
- met zelfvertrouwen tonen;
- zich op persoonlijke wijze tonen;
- zich inleven;
- iets van zichzelf toevoegen;
- oog hebben voor het effect op het publiek;
- geloofwaardig spelen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- eigen repertoire samenstellen;
- (persoonlijk) programma samenstellen;
- verschillende genres en stijlen aankunnen;
- (altijd) iets klaar hebben.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

leerdoelen

- in staat zijn zich werken eigen te maken;
- in staat zijn zich materiaal en materieel toe te eigenen.

leerdoelen gekoppeld aan het eigen artistiek pedagogisch project

kansen

- toon hoe je zelf aandacht schenkt aan de kwaliteit van het (zich) tonen;
- vraag leerlingen zich optimaal voor te bereiden op een optreden;
- neem toonmomenten op video op en bespreek ze;
- bespreek vooraf de criteria waaraan een sterke performance/ tentoonstelling moet voldoen;
- organiseer toonmomenten gevolgd door een feedback-moment;
- laat leerlingen nadenken over de wijze waarop ze zich willen voorstellen;
- vertel verhalen en toon voorbeelden van charisma en uitstraling;
- leer leerlingen het verschil tussen 'een verhaal vertellen' en iets 'uitvoeren';
- moedig leerlingen aan aandacht te geven aan de context waarin hun werk zal getoond worden;
- stimuleer leerlingen om oplossingen te vinden bij onvoorziene omstandigheden tijdens toonmomenten.

kansen

- laat leerlingen nadenken over de wijze waarop ze zich willen voorstellen;
- bereid samen met de leerlingen de intro- en tussenteksten voor van een optreden;
- oefen verschillende wijzen van opkomen;
- leer leerlingen reageren op verschillende vormen van applaus;
- ontwikkel samen met leerlingen opwarmingsroutines;
- leer leerlingen aandacht te geven aan elk element van een toonmoment;
- laat zien dat je de codes van het tonen essentieel vindt;
- oefen met kleine optredens in de les zelf.

kansen

- geef leerlingen de kans om zich in verschillende contexten te tonen, variërend van veilig en geborgen naar spannend en onbekend;
- bekijk samen voorstellingen en videoregistraties van performances en bespreek ze;
- bekijk samen de tentoonstelling die je opstelde en bespreek ze;
- selecteer de werken die zullen getoond worden in samenspraak met leerlingen;
- stel samen met je leerlingen een tentoonstelling op;
- laat leerlingen zelf een toonmoment opstellen/opbouwen en bespreek het resultaat;
- laat leerlingen oefenen met verschillende presentatiestijlen;
- vraag leerlingen te vertellen over wat bij hen spanning oproept;
- leer leerlingen om te gaan met stresssituaties;
- vraag om spelplezier en passie te tonen tijdens een optreden/toonmoment;
- wijs leerlingen er op dat optreden een geschenk is aan het publiek.

kansen

- speel/toon af en toe zelf een stuk/werk uit je eigen repertoire/oeuvre;
- daag leerlingen uit met de vraag om 'iets' voor te spelen/te tonen tijdens de les;
- daag leerlingen uit om voor hen onbekende werken/technieken aan hun repertoire toe te voegen;
- stimuleer de integratie van commentaren, kritieken en feedback van anderen in het eigen repertoire.

evalueren van het zich tonen

Besprek:

- de voldoende heldere criteria waarop de evaluatie gebaseerd zal zijn.

Organiseer:

- toonmomenten met de focus op het zich tonen;
- toonmomenten waarbinnen leerlingen gestimuleerd worden om werk te tonen waarbij ze zich comfortabel voelen;
- kansen om feedback te geven op elkaars toonmomenten.

Observeer en documenteer:

- de getraïnde aspecten van het performen en vraag een jury hun feedback daarop af te stemmen;
- de ontwikkeling van de competenties als performer.

Communiceer:

- met de leerlingen hoe zij als performer gevorderd zijn.

Bij de start van een opleiding in het DKO is elke leerling reeds een uniek mens. Het maakt niet uit hoe jong of onervaren zij zijn, of hoe rijk gestoffeerd het eigen levenspad al is.

Het unieke in elke leerling wordt in het DKO nog verder aangescherpt tijdens het ontwikkelen van vakmanschap, het prikkelen van nieuwsgierigheid, het stimuleren van verbeelding en zin tot creëren, het ondersteunen van samenwerking met anderen en bij het versterken van het (zich) tonen.

Het individuele talent en de dosis motivatie, discipline en werkkraft leiden tot uiteenlopende profielen van DKO-leerlingen. Het grootste deel van de leerlingen blijft na de opleiding actief als amateur-kunstenaar. Een kleiner aantal leerlingen mikt op een artistieke, professionele carrière na het DKO. En een beperkt aantal leerlingen zal doorstromen naar het hoger kunstonderwijs.

In het DKO krijgt elke leerling daartoe de richtinggevende ondersteuning en de persoonlijke ontwikkelingsruimte.

